Euroopan parlamentti
2024-2029

Työllisyyden ja sosiaaliasioiden valiokunta

2026/2070(INI)

11.6.2026

MIETINTÖLUONNOS

osaamisen kehittämisestä EU:ssa ja ammatillisen koulutuksen mahdollisuuksista muutoksen aikakaudella
(2026/2070(INI))

Työllisyyden ja sosiaaliasioiden valiokunta

Esittelijä: Brigitte van den Berg

SISÄLTÖ

Sivu

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS 3

PERUSTELUT 7

LIITE: ILMOITUS SAADUISTA TIEDOISTA.....9

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

osaamisen kehittämisestä EU:ssa ja ammatillisen koulutuksen mahdollisuuksista muutoksen aikakaudella

(2026/2070(INI))

Euroopan parlamentti, joka

– ottaa huomioon houkuttelevasta ja osallistavasta ammatillisesta koulutuksesta kilpailukyvyn ja laadukkaiden työpaikkojen lisäämiseksi 2026–2030 annetun Herningin julistuksen, jonka jäsenvaltiot hyväksyivät 12. syyskuuta 2025;

– ottaa huomioon 24. marraskuuta 2020 annetun neuvoston suosituksen kestävää kilpailukykyä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja selviytymiskykyä tukevasta ammatillisesta koulutuksesta[1],

– ottaa huomioon 5. maaliskuuta 2025 annetun komission tiedonannon ”Osaamisunioni” (COM(2025)0090),

– ottaa huomioon neuvoston 9. maaliskuuta 2026 hyväksymän neuvoston suosituksen inhimillisestä pääomasta Euroopan unionissa,

– ottaa huomioon unionin koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelman Erasmus+ perustamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1288/2013 kumoamisesta 20. toukokuuta 2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/817[2],

– ottaa huomioon työjärjestyksen 55 artiklan,

– ottaa huomioon työllisyyden ja sosiaaliasioiden valiokunnan mietinnön (A10-0000/2026),

A. ottaa huomioon, että 34,7 prosenttia eurooppalaisista on suorittanut ammatillisen koulutuksen tutkinnon; ottaa huomioon, että 49 prosenttia kaikista opiskelijoista EU:ssa on ammatillisen koulutuksen ohjelmissa[3]; ottaa huomioon, että monissa jäsenvaltioissa ammatillista koulutusta pidetään vähempiarvoisena kuin akateemista koulutusta; toteaa, että tämän suhtautumistavan vuoksi ammatillisen koulutuksen opiskelijoihin ja tutkinnon suorittaneisiin voi kohdistua sosiaalisia ennakkoasenteita tai heidän mahdollisuutensa voivat olla vähäisemmät;

B. ottaa huomioon, että vihreän ja digitaalisen siirtymän, teollisuuden takaisin siirtymisen, infrastruktuuri-investointien ja väestörakenteen muutoksen myötä ammattityöntekijöiden kysyntä kasvaa EU:ssa; ottaa huomioon työmarkkinatietojen osoittavan, että ammatillista koulutusta edellyttävillä aloilla on akuuttia ja jatkuvaa työvoimapulaa; ottaa huomioon, että Cedefopin osaamisen tarve-ennusteen mukaan

[1] EUVL C 417, 2.12.2020, s. 1.
[2] EUVL L 189, 28.5.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/817/oj.
[3] Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskus (Cedefop), ”VET statistics and indicators”, https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/statistics-and-indicators.

vuoteen 2035 mennessä 60 prosenttia kaikista avoimista työpaikoista edellyttää keskiasteen tutkintoa[4], johon ammatillisen koulutuksen väylät useimmiten johtavat;

C. toteaa, että Lissabonin strategian mukaisissa EU:n poliittisissa suuntaviivoissa painotettiin suhteettomasti akateemisia saavutuksia ja aliarvioitiin ammattityöntekijöiden strategista merkitystä EU:n teolliselle perustalle ja teollisuuden kestävyydelle; katsoo, että viimeaikainen geopoliittinen kehitys, toimitusketjujen häiriöt ja vihreä ja digitaalinen siirtymä osoittavat, että ammatilliseen koulutukseen on investoitava huomattavasti;

D. toteaa, että sitkeät yhteiskunnalliset ja poliittiset ennakkoasenteet, joissa koulutusväylät asetetaan hierarkkiseen järjestykseen, vähentävät osaltaan ammatillisen koulutuksen väylien houkuttelevuutta ja lisäävät akateemisen koulutuksen vetovoimaa, mikä rajoittaa kykyjen yhdenvertaista tunnustamista, heikentää sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja pahentaa kriittisiä osaamisvajeita ammatillista koulutusta edellyttävissä ammateissa;

E. ottaa huomioon, että tarpeettomat hallinnolliset esteet, hajanaiset tunnustamismenettelyt ja kansallisten järjestelmien riittämätön yhteentoimivuus haittaavat edelleen työntekijöiden ja etenkin ammattityöntekijöiden vapaata liikkuvuutta; ottaa huomioon, että jäsenvaltioiden ja alueellisten kehysten välinen tiiviimpi yhteistyö voi auttaa rakentamaan keskinäistä luottamusta, uudistamaan tunnustamismenettelyjä ja helpottamaan ammattityöntekijöiden liikkuvuutta samalla kun säilytetään korkeat vaatimukset;

Ammatillisen koulutuksen yhteiskunnallisen arvon tunnustaminen

1. korostaa ammatillisen koulutuksen merkitystä EU:n taloudelliselle vauraudelle ja kilpailukyvylle; painottaa ammatillisen koulutuksen esiintuomisen ja arvostamisen merkitystä, jotta voidaan parantaa sen houkuttelevuutta laadukkaana työllistymisväylänä; kehottaa komissiota varmistamaan, että tulevassa ammatillisen koulutuksen strategiassa käsitellään ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien laatua ja tarkoituksenmukaisuutta sekä tehdään ammatillisen koulutuksen ohjelmia paremmin tunnetuksi oppijoiden, työnantajien ja suuren yleisön keskuudessa;

2. korostaa, että ammatillista koulutusta olisi pidettävä välineenä, jonka avulla voidaan sekä tukea opiskelijoiden ja työntekijöiden henkilökohtaista kehitystä että puuttua työvoimapulaan ja siten parantaa EU:n kilpailukykyä ja tukea innovointia strategisilla aloilla;

3. korostaa tarvetta varmistaa, että ammatillisen koulutuksen opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet kokevat, että heidän tutkintojaan ja ammattejaan arvostetaan samalla tavalla kuin akateemista koulutusta, jotta varmistetaan sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja osallisuus;

4. kehottaa EU:n toimielimiä ja jäsenvaltioita pyrkimään käyttämään kunnioittavampaa terminologiaa koulutusväylistä ja luopumaan ”korkea-asteen” ja ”alemman asteen” koulutuksen kaltaisista ilmaisuista; kehottaa komissiota kumoamaan korkea-asteen

[4] Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskus (Cedefop), ”Skills Forecast”, https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/skills-forecast.

tutkinnon suorittaneita koskevan EU:n tavoitteen vertailuarvona, sillä se ei vastaa komission aietta arvostaa ammatillista koulutusta yhtä lailla;

5. kehottaa jäsenvaltioita ja EU:n toimielimiä ottamaan ammatillisen koulutuksen opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet mukaan päätöksentekoon kaikilla tasoilla tasavertaisen osallistumisen varmistamiseksi ja tarjoamaan ammatillisen koulutuksen harjoittelupaikkoja;

6. antaa tunnustusta WorldSkills- ja EuroSkills-kilpailuille, jotka tekevät tunnetuksi ammatillisen koulutuksen huippuosaamista ja innovointia ja lisäävät sen houkuttelevuutta kaikkialla Euroopassa; kannustaa tiiviimpään yhteistyöhön komission, jäsenvaltioiden ja ammatillisen koulutuksen taitokilpailuja järjestävien organisaatioiden välillä, jotta voidaan tehdä tunnetuksi ammatillista huippuosaamista ja tukea ammatillisen koulutuksen näkyvyyttä; katsoo, että näiden kilpailujen ja niihin liittyvien kehysten, kuten WorldSkills Occupational Standards, olisi toimittava inspiraation lähteenä poliittisille päättäjille ja ammatillista koulutusta koskevan politiikan ja taitojen tunnustamisen kehittämiselle;

7. muistuttaa, että vaikka komission tiedonannossa osaamisunionista todetaan, että ”ammatillisesta koulutuksesta on tehtävä yhtä arvostettu oppimispolku kuin korkea-asteen koulutuksesta”, ammatillisen koulutuksen osuus Erasmus+ -rahoituksesta on edelleen pienempi kuin akateemisen koulutuksen; vaatii, että sen määrärahoja lisätään, jotta voidaan varmistaa tämän tavoitteen saavuttaminen käytännössä ja tukea ”Eurooppa liikkeellä” -tavoitetta, jonka mukaan 12 prosenttia ammatillisen koulutuksen opiskelijoista osallistuu oppimiseen liittyvään liikkuvuuteen vuoteen 2030 mennessä;

Ammatillisen koulutuksen laadun ja tarkoituksenmukaisuuden parantaminen investointeja lisäämällä

8. kehottaa komissiota tukemaan jäsenvaltioita, jotta ne investoivat riittävästi ammatilliseen koulutukseen, eurooppalaisen ohjausjakson maakohtaisten suositusten ja EU:n rahoituksen korvamerkitsemisen avulla; muistuttaa, että oikeudenmukaisen siirtymän rahaston puitteissa on investoitu menestyksekkäästi paikallisiin talouksiin yhdistämällä rahoitusta, jota tarjotaan osaamiseen sekä pienille ja keskisuurille yrityksille, ja suosittelee, että jäsenvaltioiden kansallisissa ja alueellisissa kumppanuussuunnitelmissa seurataan tätä esimerkkiä ammatillisen koulutuksen tukemiseksi;

9. tukee EU:n ja kansallisen tason kumppanuuksia työnantajien ja ammatillisen koulutuksen tarjoajien välillä ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien tarkoituksenmukaisuuden ja laadun parantamiseksi; kehottaa luomaan yhteyksiä ammatillisen koulutuksen tarjoajien ja alueellisten teollisuus- ja teknologiaklustereiden välillä;

10. kehottaa sisällyttämään ammatillisen koulutuksen laajemmin EU:n nykyisiin toimintapolitiikkoihin ja ohjelmiin; kannustaa ottamaan ammatillisen koulutuksen elimet paremmin mukaan innovointitoimien kehittämiseen, jotta voidaan tehostaa innovatiivisten ratkaisujen levittämistä ja käyttöönottoa eri aloilla; painottaa tarvetta tukea osaamiseen tehtäviä investointeja strategisilla aloilla ehdotetun Euroopan kilpailukykyrahaston politiikkaikkunoiden puitteissa;

11. korostaa, että tekoäly ja automaatio ovat lisänneet uudelleenkoulutuksen tarvetta; tähdentää tähän liittyen merkitystä, joka kaikkien työntekijöiden saatavilla olevalla koulutuksella on heidän nykyiselle tai vaihtoehtoiselle uralleen;

12. kehottaa komissiota, jäsenvaltioita ja työnantajia varmistamaan oikeudenmukaisen korvauksen ja kunnolliset työolot oppisopimuskoulutuksessa ja ammatillisen koulutuksen harjoittelupaikoissa, jotta voidaan parantaa työssäoppimisen houkuttelevuutta, laatua ja osallistavuutta;

Opiskelijoiden ja työntekijöiden liikkuvuuden tunnustaminen

13. korostaa tutkintojen ja osaamisen tunnustamisen merkitystä, jotta voidaan varmistaa ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden ja työntekijöiden vapaa liikkuvuus ja puuttua tällä tavoin liikkuvuusmahdollisuuksien vähäiseen määrään; kehottaa luomaan tulevassa osaamisen siirrettävyyttä koskevassa aloitteessa johdonmukaisen EU:n ekosysteemin osaamisen tunnustamiselle ja liikkuvuudelle ja varmistamaan yhteentoimivuuden Europassin, monikielisen eurooppalaisen taito-, osaamis- ja ammattiluokituksen, kansallisten tutkintojen viitekehysten, pienten osaamiskokonaisuuksien ja digitaalisten opintotodistusten välillä; korostaa, että järjestelmän olisi oltava avoin, helposti kansalaisten käytettävissä, digitaalinen ja maksuton;

14. pitää valitettavana, että direktiivin 2005/36/EY[5] mukaisten yhteisten koulutuspuitteiden käyttöönotto on ollut vähäistä, ja kehottaa komissiota, jäsenvaltioita ja asiaankuuluvia ammatillisia elimiä edistämään aktiivisesti niiden kehittämistä ja täytäntöönpanoa ammattialoilla, joilla yhteiset koulutusvaatimukset voisivat tukea ammatillista liikkuvuutta ja korjata osaamisvajetta;

°

° °

15. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle ja komissiolle.

[5] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/36/EY, annettu 7. syyskuuta 2005, ammattipätevyyden tunnustamisesta (EUVL L 255, 30.9.2005, s. 22, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2005/36/oj).

PERUSTELUT

Ammatillinen koulutus on välttämätöntä Euroopan taloudellisen vaurauden ja kilpailukyvyn, teollisuuden häiriönsietokyvyn ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden kannalta. Lähes puolet kaikista toisen asteen opiskelijoista Euroopan unionissa on ammatillisen koulutuksen ohjelmissa, ja miljoonat työntekijät hyödyntävät ammatillista osaamistaan Euroopan toiminnan ja kilpailukyvyn kannalta keskeisillä aloilla. Strategisesta merkityksestään huolimatta ammatillinen koulutus saa edelleen monissa jäsenvaltioissa vähemmän tunnustusta ja arvostusta kuin akateemisesti suuntautunut koulutus. Tällä päätöslauselmalla vastataan osaamisunionia koskevaan Euroopan komission aloitteeseen ja Herningin julistuksen tavoitteisiin sekä osallistutaan keskusteluun tulevasta eurooppalaisesta ammatillisen koulutuksen strategiasta ja suunnitellusta osaamisen siirrettävyyttä koskevasta aloitteesta. Siinä esitetään Euroopan parlamentin visio vahvemmasta, houkuttelevammasta ja aidosti yhtä arvostetusta ammatillisen koulutuksen alasta.

Euroopassa vallitsee tällä hetkellä ristiriita. Aikana, jolloin vihreä ja digitaalinen siirtymä, teollisuuden nykyaikaistaminen, infrastruktuuri-investoinnit ja väestön ikääntyminen luovat ennennäkemätöntä kysyntää ammattitaidolle, ammatillisia koulutusväyliä pidetään edelleen vähemmän houkuttelevina kuin akateemista koulutusta. Työmarkkinaennusteet osoittavat johdonmukaisesti, että aloilla, jotka ovat vahvasti riippuvaisia ammatillisesta osaamisesta, kuten valmistusteollisuudessa, rakennusalalla, kuljetusalalla, terveydenhuollossa, energia-alalla ja vaativissa teknisissä ammateissa, on huomattavaa työvoimapulaa. Samanaikaisesti lukuisien nuorten annetaan edelleen ymmärtää, että koulumenestystä mitataan ensisijaisesti etenemisellä korkea-asteen koulutukseen.

Tämä haaste ei ole pelkästään taloudellinen vaan myös kulttuurinen. Vuosikymmenten ajan akateemisia ja ammatillisia väyliä on luokiteltu kaikkialla Euroopassa usein hierarkkisesti sen sijaan, että niitä pidettäisiin erilaisina mutta yhtä arvokkaina oppimisen ja asiantuntemuksen muotoina. Korkea-asteen koulutuksen laajentuminen on tarjonnut merkittäviä mahdollisuuksia miljoonille eurooppalaisille, mutta se on myös osaltaan vaikuttanut sen käsityksen syntymiseen, että ammatillinen koulutus on vasta toiseksi paras vaihtoehto. Tämä arvohierarkia vaikuttaa edelleen koulutuspäätöksiin, uraneuvontaan, työmarkkinatuloksiin ja yleiseen asenteeseen ammattityöntekijöitä kohtaan.

Seuraukset ulottuvat paljon koulutuspolitiikkaa laajemmalle. Monissa jäsenvaltioissa käytännön ammatteihin kouluttautuneet kansalaiset kohtaavat edelleen rakenteellisia haittoja eri elämänaloilla aina urakehityksestä ja toimeentulomahdollisuuksista poliittiseen edustukseen ja asunnon saantiin. Vaikka yhteiskunnat ovat riippuvaisia ammattitaitoisista teknisistä työntekijöistä, käsityöläisistä, terveydenhuollon työntekijöistä ja muusta ammatillisen koulutuksen saaneesta työvoimasta, nämä ammatit eivät useinkaan saa samaa yhteiskunnallista ja taloudellista tunnustusta kuin akateemista tutkintoa edellyttävät ammatit. Tällaiset erot uhkaavat vahvistaa eroja käytännön ja teoreettista koulutusta saaneiden kansalaisten välillä, vähentää sosiaalista liikkuvuutta, vaarantaa demokratioiden selviytymiskyvyn ja heikentää luottamusta lupaukseen siitä, että kaikkia lahjakkuuden muotoja arvostetaan yhtä paljon.

Tällä eriarvoisuudella on myös merkittäviä taloudellisia seurauksia. Euroopan kilpailukyky riippuu yhä enemmän sen kyvystä houkutella, kehittää ja pitää yritystensä palveluksessa ammattitaitoisia työntekijöitä. Siirtyminen ilmastoneutraaliuteen, uusien teknologioiden

käyttöönotto, Euroopan teollisen kapasiteetin vahvistaminen ja pyrkimykset vähentää strategisia riippuvuuksia edellyttävät kaikki erittäin osaavia ammattityöntekijöitä. Osaamisvaje ei näin ollen johdu pelkästään väestörakenteen tai talouden muutoksesta. Se on osittain myös seurausta pitkäaikaisista yhteiskunnallisista ja poliittisista valinnoista, joissa ammatillista koulutusta ja ammattityöntekijöitä ei ole arvostettu riittävästi. Työvoimapulan korjaaminen edellyttää näin ollen muutakin kuin lisätyöntekijöiden kouluttamista. Se edellyttää ammatillisten koulutusväylien houkuttelevuuden, arvostuksen ja näkyvyyden palauttamista koko yhteiskunnassa.

Ammatillisen koulutuksen laadun ja tarkoituksenmukaisuuden parantaminen on olennainen osa tätä pyrkimystä. Vahvat kumppanuudet koulutuksen tarjoajien, työnantajien, alueviranomaisten ja työmarkkinaosapuolten välillä ovat tarpeen sen varmistamiseksi, että ammatillisen koulutuksen ohjelmat reagoivat jatkossakin työmarkkinoiden kehitykseen ja teknologiseen muutokseen. Ammatillisen koulutuksen huippuyksiköt, työssäoppiminen ja oppisopimuskoulutus osoittavat millaisia mahdollisuuksia koulutuksen ja toimialojen välinen tiivis yhteistyö tarjoaa innovoinnin, aluekehityksen ja talouskasvun tukemiseksi. Samalla elinikäisestä oppimisesta sekä täydennys- ja uudelleenkoulutuksesta tulee yhä tärkeämpää, kun tekoäly, automaatio ja digitalisaatio muuttavat jatkossakin ammatteja ja osaamisvaatimuksia.

Työvoiman liikkuvuus ja tutkintojen tunnustaminen ovat myös edelleen olennaisen tärkeitä hyvin toimivien eurooppalaisten työmarkkinoiden kannalta. Työntekijöiden vapaa liikkuvuus on yksi unionin perusvapauksista, mutta ammattiin opiskelevat ja ammattityöntekijät kohtaavat edelleen usein tarpeettomia esteitä etsiessään mahdollisuuksia liikkua rajojen yli. Osaamisen ja tutkintojen läpinäkyvyyden, siirrettävyyden ja tunnustamisen parantaminen voi auttaa korjaamaan työvoimapulaa, vahvistamaan sisämarkkinoita ja varmistamaan, että ammattiosaajat voivat mennä sinne, missä heitä eniten tarvitaan.

Kaikkiaan tällä päätöslauselmalla pyritään edistämään laajempaa muutosta siinä, miten Eurooppa arvostaa tietämystä, osaamista ja koulutussaavutuksia. Todellisen osaamisunionin rakentaminen edellyttää muutakin kuin vastaamista työmarkkinoiden tarpeisiin. Osaamisunionia koskevan sitoumuksen mukaisesti ”ammatillisesta koulutuksesta on tehtävä yhtä arvostettu oppimispolku kuin korkea-asteen koulutuksesta”, ja tämä tarkoittaa, että EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden olisi myös toteutettava käytännössä sitä, mitä ne tuovat julki toimintapoliitikoissa, välineissä, lainsäädännössä ja sanallisesti.

LIITE: ILMOITUS SAADUISTA TIEDOISTA

Esittelijä ilmoittaa työjärjestyksen liitteessä I olevan 8 artiklan mukaisesti sisällyttäneensä mietintöönsä aiheeseen liittyvistä asioista tietoja, jotka hän on saanut laatiessaan mietintöluonnosta seuraavilta pakollisesta avoimuusrekisteristä tehdyn toimielinten välisen sopimuksen[1] soveltamisalaan kuuluvilta edunvalvojilta tai seuraavilta kolmansien maiden viranomaisten edustajilta, mukaan lukien niiden diplomaattiset edustustot ja suurlähetystöt:

1. Pakollisesta avoimuusrekisteristä tehdyn toimielinten välisen sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat edunvalvojat
2. Kolmansien maiden viranomaisten edustajat, mukaan lukien niiden diplomaattiset edustustot ja suurlähetystöt

Esittelijä on yksin vastuussa edellä olevan luettelon laatimisesta.

Kun luettelossa mainitaan luonnollisen henkilön nimi ja/tai tehtävänimike, esittelijä vakuuttaa antaneensa kyseiselle henkilölle Euroopan parlamentin tietosuojaselosteen numero 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), jossa määritetään henkilötietojen käsittelyyn sovellettavat ehdot ja siihen liittyvät oikeudet.

[1] Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission toimielinten välinen sopimus, tehty 20. toukokuuta 2021, pakollisesta avoimuusrekisteristä (EUVL L 207, 11.6.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).